

Landskap: HälsinglandUpptecknat av: Folkskoll. A. DahlmanHärad: Arboga tgAdress: VallstaSocken: ArbogaBerättat av: se korrespondensen mel.
prof. v. Rydqvist, int. Hemimbla
och folkskoll. Dahlam.Uppteckningsår: 1944 Född år

Beskrivning av "trollflaska", som hittades vid
reparation av gammalt hus.

Flaskor funnen
w. separations
av ett hus strax
vid ingången.

H. naturlig
storlek

L. _____

Djup _____

Diam. _____

Ägare _____

(Adr.) _____

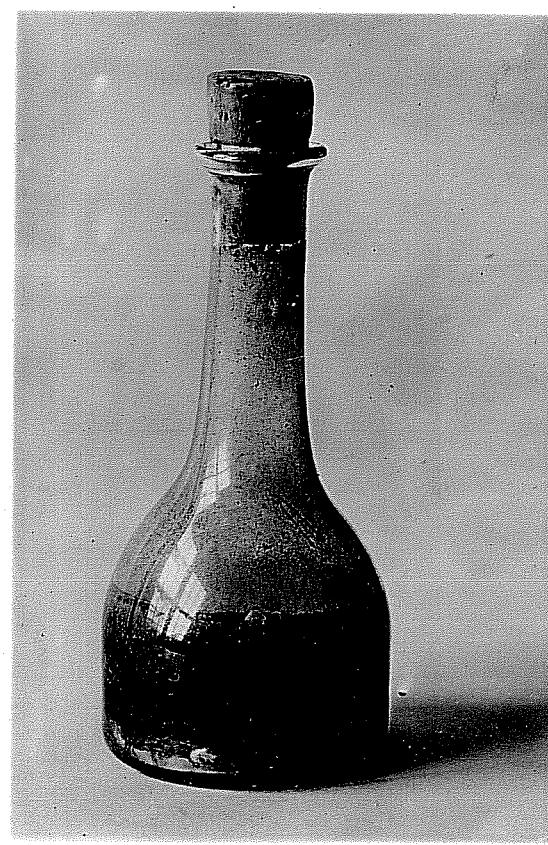
Fotogr. av
Teckn. _____

Ar _____

Negativ _____

LUND'S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

M. 9389:1a

mrg. IV:14:1.

Landsk. Hälsingland
Hx. Åbra fö
Sn. Åbra
By etc. Ångar

Beskrivning

Innehåll i flaskan (konstaterat av
prof. Herbert Nilsson):

Tribat

blodrot

ett stjälkstycke av umbellifer

ett blad av composite

en vittök

en droppa kvicksilver

obestämmbara fragment

ringa djur.

Litteratur

Ant. av

År

Gästrike-Hälsinge
Hembygdsförbund

M. 9389:1.

B. 14261.
se foto i bildark

Länsintendenten

Gävle Museum

Gävle
PH/GB

LUND'S UNIVERSITET'S
FOLKMINNESARKIV

Välborne Herr Professor m.m. Wilhelm von Sydow.
Lund,

Högtäradé Broder.

Jag tror ej vi träffats på en femton års tid, senast i Göteborg på någon konferens. Nu är saken den emellertid, att en folkskollärare August Dalhem i Vallsta, tillvarataget en av en bonde funnen "trollflaska", som innehåller litet kvicksilver, en ~~böjms~~, en puppa, en spadel o.s.v. Den fanns i ett gammalt hus i syllen i ett hål, igenstoppe med blånor. Sådana fynd äro välganska ovanliga, åtminstone har jag talas om dylika i mitt län under den tid jag har varit här, och därfor har jagbett Dalhem sätta sig i förbindelse med Dig, då han var mycket intresserad av att få veta litet mer om fyndets betydelse. Han kom introligen att uppvakta Dig med en skrivelse i ämnet och jag hoppas att den blir välkommen, då Du väl har intresse att få reda på just sådane här fynd.

Gävle Museum den 5.1.44.

Din tillgivne

Th. Landström

M. 9389:2.

Vallsta den 6 januari 1944

LUNDSS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Herr Prof.W.von Sydow

Lund

På uppmaning av vår länsintendent dr Ph.Humbla ber jag få besvär med följande:

Vid en reparation av ett boninghus i Änga by i Arbrå socken i Helsingland på förhösten påträffades i ett navarhål i syllen under ingången en flaska eller rättare glaskov (nära 4 cm bred och mellan 80 9 cm hög) innehållande div.rötter,frön och puppor jämte en drope kvi silver.Jag har inte velat tömma ur sakerna för att inte skada dem,och det är svårt bestämma innehållet riktigt på grund av den bruna beläggning, som samlats på glaset.Kännetecken åtskilligt anfrätt kork satt i flachsen och hålet i stocken var tilltäppt med en to(blå) tapp.

Ägaren visste inte hur gammal gården var,men stenen vid ingången bar årtalat 1847.Jag är dock inte säker på årtalat,eftersom jag förslar anteckningarna och telefon till gården saknas.Själv fick jag inte nys om detta förrän veckan före jul,men besökte då genast gården.

Vi undra nu,om detta kan ha något med besvärelse att göra.Skull vara intressant höra Professorns uppfattning om saken.

Högaktningsfullt

Jugnon Vallsta

Överlärl.Sekr.i Hemb.föreningen

1.9389:3-
N

LÄNSINTENDENTEN PHILIBERT HUMBLE, GÄVLE. 19.1.1944

Gävle.

Högkvarter Broder! Det fynd Du talar om är ej så vanligt, ty folk som river gamla hus, bryr sig i regel inte om att se efter sådant så noga och även om de finner något, tar de det ej tillvara. Här är en lycka i vår lagstyrning, ty sådant borde tagas till vara och undersökas lika väl som föfynd. Från folkets tradition är emellertid saken tämligen väl känd. Det är mycket vanligt att man får höra att för att kreaturen ej skall bryta sig in i en huslokal till ladugården. Det kan i bland vara nog med en levande mus eller ett ormskinn, men mycket ofta ersätter man ormen med kvicksilver. Bro och spindel har jag ej hört om förut i detta sammanhang, men det förrän mig ej, ty även insekter spelar en viss roll i den sortens sedvärjor. Av växtdelar som användes i skyddande syfte mot förgärning är rönn, speciellt "flogrönn" mycket vanliga. Av rötter med sådan användning är vendelrot (*valeriana*) och blodrot (*Potentilla tormentilla*) samt musrot (*Acorus Calamus*) särskilt kända. Det vore önskvärt att de i set liggande rötterna av botanister undersöktes. Bland hithörande förekommer emellertid också att trollkytten eller eventuellt flaskoliknande ting gömmes i grannens ladugård för att skada, "förgöra", harkreatur. Jag skulle emellertid tro att det här är fråga om skyddsmagi. Varje närmare upplysningar om fyndet och den i trakten kända magien naturligtvis önskvärd, och naturligtvis bör uppmärksamheten riktas på la sådana fynd, så att man undersöker trösklar, dörrkarmar och andra delar i nedrivna hus, om det skulle vara något inborrat och inpluggat i och därvid bör det ej stanna utan det är viktigt att också se om nå-

N.9389:4.

är nedgrävt under spiltorna, eller är inmurat i grunden. Detta gäller naturligtvis även boningshus, ty även där har det förekommit att man under tröskeln, under härdén eller i husgrundens lagt ner saker och ting, ofta i flaskor, men tyvärr har ytterst litet i den vägen hittats, emedan ingen har egnat uppmärksamhet åt det. I många bygder berättas att vid kyrkobygget begravdes eller inmurades i grunden en ring, en vikingatidens första levande varelse som kom till kyrkobyggnadsplatsen. Det är sannolikt att ett sådant s.k. byggnadsoffer verkligen förekommit, men arkeologerna har inte brytt sig om att söka efter sådant. — En sak som även brukar läggas ner i husgrundens s.k. kölen eller under masten på ett fartyg, är silverpengar till skydd eller till lidet. Det har på samma sätt gjorts i gravar. När intendent Sandklef i Varberg skulle gräva ut en gammal kyrka, sällade han jorden överallt, och han fann i varje grav ett silvermynt, så att det blev en stor silverskatt. Som Statens hist. museum gjorde anspråk på, men gav efter då Varbergs stad hade bekostat grävningarna med 14000 kr. vill jag minnas. Nästa gång Statens hist. museum skulle göra kyrkogrävningar användes Sand sällningsmetod, vilket man förut aldrig tänkt på att göra, och man fann lika mycket silver där. Det är ett godt exempel på vilka värdefulla fynd som kan åstadkommas om man bara är uppmärksam. — Som sagt — fynden i den av flaskan med kvicksilver m.m. är värdefullt, och det är naturligtvis mycket önskvärt att man ser upp med sådana och tar dem tillvara, men noggrant naturligtvis också bland folket hör efter vad de känner till av liknande art. Jag skriver även till överlärlare Dahlhem i frågan.

Hoppar ihop med dig! Hjärtliga hälsningar! Din tillgivne

C. W. Sandberg

-E: 6886.1/

Länsintendenten Philibert Humble, Gävle.

Broder! Det fynd Du talar om är ej så vanligt, ty folk som river gam
hus, bryr sig i regel inte om att se efter sådant så noga och även o
de finner något, tar de det ej tillvara. Här är en lycka i vår lagsti
ning, ty sådant borde tagas till vara och undersökas lika väl som fo
fynd. Från folkets tradition är emellertid saken tämligen väl känd. D
är mycket vanligt att man får höra att för att kreaturen ej skall b
sjuka eller förgjorda, en orm, helst levande pluggas in i ett hål i t
keln till ladugården. Det kan i bland vara nog med en levande mus el
ett ormskinn, men mycket ofta ersätter man ormen med kvicksilver. Bro
och spindel har jag ej hört om förut i detta sammanhang, men det för
nar mig ej, ty även insekter spelar en viss roll i den sortens sedväu
jor. Av växtdelar som användes i skyddande syfte emot förgärning är
rönn, speciellt "flogrönn" mycket vanliga. Av rötter med sådant användu
är vendelrot (*valeriana*) och blodrot (*Potentilla Tormentilla*) samt l
musrot (*Acorus Calamus*) särskilt kända. Det vore önskvärt att de i
set liggande rötterna av botanister undersöktes. Bland hithörande fo
förekommer emellertid också att trollkytten eller eventuellt flaskon
liknande ting gömmes i grannens ladugård för att skada, "förgöra", han
kreatur. Jag skulle emellertid tro att det här är fråga om skyddsmag:
Varje närmare upplysningar om fyndet och den i trakten kända magien
naturligtvis önskvärd, och naturligtvis bör uppmärksamheten riktas på
la sådana fynd, så att man undersöker trösklar, dörrkarmar och andra
och därvid bör det ej stanna utan det är viktigt att också se om nä

19 • 1 • 1944

6886 W

我說：「你說得對，我就是那樣的。」

Vallsta.

Fyndet av glaskolven med innehåll är naturligtvis mycket värdefullt.

borrad orm har gjorts, men litet varstans i landet har man upptecknade efter gamlas berättelse att den i tröskeln inborrade ormen (det duge också med en levande mus, eller med kvicksilver) skyddar boskapen mot "förgerning". Flaskan med innehåll torde väl ha haft samma uppgift. Men sällan omtalas växtdeler i sådant sammanhang, men det är väl känt att

vitlök, tibastr, vendelrot (*Valeriana*), blodrot (*Potentilla tormentilla*) kalmusrot (*Acorus Calamus*), rönn, särskilt "flogrönn" också spelar en viktig roll mot skadetrolldom, och det vore mycket rimligt att något den vägen också har stoppats in i gaskolven. Det vore naturligtvis ö

Det är klart att den sortens fynd oftare skulle kunna göras, om man verkligent hade uppmärksamheten riktad på den sortens ting vid nedgrävningarna.

av ladugårdar och boningshus. Man får då särskilt ge akt på trösklädörkkarmar och på det hela taget igenpluggade hål i timmret, liksom även nedgrävda ting i grunden, under härdens, under spiltor och bås.

Vad betydelsen av dylikt beträffar, hör man också ofta om att elaka personer grävde ner den sortens ting i grannars ladugårdar för att

skada.Den möjligheten får man alltså också räkna med,men just i före
gande fall torde det vara en skyddsåtgärd.Annat sådant som man anbra
för skydd av kreaturen är stål,flintvapen,silverpengar,9 sorters trä

卷之六

卷之三

linnträtor med blod på, s.k. vättaljus, bruna bönor o.s.v. och ej sälla skulle man begrava något levande djur under golvet. Sådant har sälla tillvaratagits, vilket är skada. Det är naturligtvis viktigt att man säkra sig tur med sina kreaturer och skydd mot skadetrolldom o.d. Bygd

egna traditioner är självfallet viktiga för att förstå den sortens
Huruvida besvärjelser företagits i samband med insättande av s-
dana ting i trösklar eller vägar är ovisst. De uppteckningar som gj-
tyder ej åt det hället. Man tycks ha tänkt sig de föremål som använd-
i sig själva trollkraftiga nog utan särskilda besvärjelser, men det
ej uteslutet att de förenats med besvärjelser, då ju dylika också va-
i svang. Alla närmare uppgifter om husets ålder o.s.v. är naturligtvi-
av värde. Jag vill i detta sammanhang betona värdet av alla koncreta
fall. Det är godt och väl att veta att man förr brukat borra in orma

eller kvicksilver eller vad det nu vara må, men de konkreta fallen: den beständiga ladugården, på den närmare beständiga tiden, av den eller personen, är ju alldelens särskilt värdefulla. Det gläder mig därför

man har här förstätt fyndets värde, och det kan såsom jag hoppas leda till att man på det hela taget ser upp med alla gamla hus som rivas

Hjärtligt tack för meddelandet, och samtidigt hoppas jag på sk
bevakning av den sortens tinget där i bygderna!

Med utmärkt högaktning

+ kreekt en sprudelt niet? met "sodra het" na
hij talas om, men de haer oeken aanklopt cult
in ' glas' en 'sagat lavande', een kantke
Mej annan mening i magint sifte.

M. 9389: 2

10.3.1944

KUNGS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Herr Överlärare August Dahlhem,
Vallsta.

Det har dröjt med undersöningen av innehållet i flaskan på grunn
av att jag själv varit ute på en del resor. Vid ett besök i Stockholm
berättade jag om fyndet för intendenten vid Nord. Museet, dr Gösta Berg
som blev mycket intresserad. Sådana fynd har i mycket ringa utsträckning
tillvaratagits. Då jag berättade om flaskan och dess innehåll, erbjöd jag
sig att bestämma flaskans ålder och härkomst, om det hela sändes till
nom och dessutom skulle han låta museets egen foto-ateljér sköta om
tografering av alltsamman och gratis ge Eder fotografierna. Jag har där
för på eget beråd sändt honom fyndet, men naturligtvis ej överlätit det
till Nordiska Museet, utan han lovade att ärligt sända Eder det hela i
fotograferingen var gjord. Det resultat man kom på Botaniska Institutet
nen här angående innehållet var att det var ett stycke tibast (*Daphne*
zereum), blodrot (*Potentilla Tormentilla*), ett stycke stjälk av en umbel-
som dock ej kunde närmare bestämmas, ett bladfragment av en composite
heller ej kunde närmare bestämmas, en vitlök, samt obestämbara rotfrag-
men inga djur. Det kanske vore möjligt att få reda på den okända umbe-
ten genom att botanisera i trakten och därvid studera umbellaterna o-
jämföra med stjälken i flaskan. Umbellaterna brukar ju ha stark lukt
grund av flyktiga oljor, och allt starkt luktande anses vara avvärjan
mot trolldom. Dyvelsträck användes ju av allmogen mycket i olika slag
trolldomsmediciner, och det är för resten ett ämne som man får av en
bellat i Persien. Nu hoppas jag sålunda att flaskans gåta till större
len är löst, särskilt om man kan få flaskan själv daterad och härkoms
stämnd. Om detta fynd kunde skärpa uppmärksamheten på den där sortens
vore det bra.

Med utmärkt högaktning

C. W. Sjögren